

Álom hava

Ismét új mozifilm született Kanizsán

Április 30-án a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínházban mutatták be a szerb–magyar koprodukcióban készült *Álom hava* című egész estés mozifilmet. **Bicskei Zoltán** a rendező-forgatókönyvíró legújabb filmjéről kérdeztük.

A bemutaton hogy fogadta a közönség a levetített filmet? Milyenek az első reakciók?

– Jó előre tudom, sejtem: a film megosztja majd a közönséget. Kemény a mondanivalója, nem biztos, hogy mindenkinek tetszik az ilyesmi. Lesz aki viszont pont emiatt fogja szeretni. A film teljes egészében a természetben lett forgatva, a Járás, a kunhalmok, a Sósokpó pusztasága és az aracsi templom a fő helyszínek. Még a belső jelenetek is a boltozat nélküli romtemplomban zajlanak. Hisz a szereplők is ilyen „boltozat nélküli” kallódó emberek. Csak az égbolt borul a film szereplőire, a kiszolgáltatottság érzése könnyen hatalmába keríti a déli végek emberét. Egy nagy vásznon jól látni mennyire változatos tud lenni a mi végeláthatatlan pusztaságunk, ez az egyszerűnek mondott sík vidék. Hasonló, történelmi, kosztümös nagyjátékfilm a Vajdaságban ezidáig még nem volt. Magyarországon sem, hosszú idő óta.

Az utóbbi harminc, de inkább negyven év alatt három nagyjátékfilm készült községünkben. Ebből kettő az Ön nevéhez köthető. A Nagypáti Kukac Péter mennybemenetelét 1999-ben forgatták, majd két évtizednek kellett elmúlnia, hogy egy újabb mozifilm szülessen Kanizsa környékén. Ráadásul az Álom havát is jó tíz évig forgatták. Mi ösztönözte a film elkészítésében?

– Az alkotók pontosan érzik, ha valamitől teherbe esnek, és aztán ez a valami elkezd csírázni bennük, megköveteli a magáét, és egyszer csak előbújik, ha akarják ha nem. Ezt a filmet a szorongás, a szorongatottság, a kötelességérzet, nem is tudom minek a halmaza hívta elő. 2006-ban volt az ötven éves évfordulója az '56-os forradalomnak, s akkor egy csapat quisling, külföldi bérenc belelővetett a népbe. Szándékosan megtámadták, megverették a magyar népet, azt remélve, hogy polgárháború lesz belőle és még több vér folyik. Ez a megaláztatottság, a nép magárahagyatottsága és a tehetetlenség rengő mérget mozgatott meg bennem. Napokig, hetekig csikorgattam a fogamat, mint oly sokan mások. Egyszer csak bevillant egy kép: három szakadt ember vándorol a havas pusztaság „semmijében”. Ez a kép hívta elő bennem a filmet. A film természetesen nem 1956-ról szól, de akkor konkrétan fölvetődött: mit csináltam én a magyar népnek? Minden alkotó tudja, hogy a Teremtő ereje hívja elő benne a művet, a Teremtőből fakad a mű és ezért valójában Őröla szól. Őt is kell, hogy megcélozza. Nem a közönséget, nem a közösséget. Semmiféle közönségizlést nem lehet figyelembe venni. Az a kereskedők sajátossága. Saját gyermekünk születésénél sem érdekel bennünket, mit mond rá a szomszéd. Könnyek és vér között történik a szülés, ugyanakkor az új jövevényt mérhetetlen szeretet övezi. Az, hogy közben milyen átjárás van a közönség, a közösség felé, az mindig az adott emberektől függ. Tíz és fél éve kezdtem írni a forgatókönyvet. Sok fontos impulzus formálta, többek közt Herczeg Ferencnek Az aranybalta című elbeszélése, amiből egy motívumot átvettem – ezt jelzem is a film végén –, ám a történet lényegében sajátos utat járt be. Az események ugyan a 17. században játszódnak, de van aki csak jó tíz perc után döbben rá arra, hogy nem mai a történet. Ez az időtlenség tudatos, szándékos. Ilyetén a beckett-i történetekhez is hasonlítható, mert azok is egy civilizáció összeomlásának idején játszódnak, mint ez a film is. A törökidő után, de még a karlócai béke előtt az akkori följegyzések szerint a vidékünkön mindössze pár tucat ember lézengett. A vajdaságnyi területen talán pár száz embernél nem volt több. Teljesen kiürült a vidék. Ezt nem árt tudni, amikor ma ilyen megkeseredettek, reménytelenek és erőtlenekek vagyunk, hogy akkor tényleg kilátástalannak tűnt az élet. És mégis... Most meg itt ülünk egy kultúrházban, filmbemutatóról beszélgetünk, színházaink vannak, a családjaink élnek és bármilyen nehézségek is vannak, össze sem hasonlíthatók a régiekkel. Nem teljesen igaz, hogy „ma már más világ van!”. A fejünkben van más világ. Elkényelmesedtünk. Azt hisszük, hogy az emberi lét az egy szakadatlan fejlődés, hogy a civilizáció mindig előre megy, hogy az emberi élet mindig jobb, azaz még kényelmesebb lesz. Ez egy óriási hazugság. El kell felejtetni. Arra a pillanatra kell koncentrálnunk, amiben éppen vagyunk, és újból meg kell tanulnunk élni. A filmbéli Öreg szempontjai ebben lényegesek. A film egészét áthatja a megújulási szándék: egy maréknyi ember megpróbálja újraépíteni/újjaépíteni a közösségét. Hogy mindezt nagyobb dimenzióban mérhessük, ehhez kellett egy külső erő, egy nagyobb tükör. A filmben látomásos formában megjelenik három nagy királyunk: Mátyás, Szent László és Attila. Utóbbi első ízben(!) magyar filmen. Bár a hunok fejedelmének mondják, de királyi jelenség révén méltán nevezhető a királyunknak. Soha nagyobb birodalma embernek még nem volt, legalábbis a történelmi időkben.

A nemzeti kérdéseken keresztül a film egyetemes emberi létproblémákat feszeget. A jelenkori Kanizsa mennyire van jelen – nem mint helyszín – fogalomként, tartalomként az Álom havában?

– Kanizsa környékén sokat filmeztünk, de az alkotóján, tehát személyemen keresztül is ide köthető a film, hisz itt élek, innét származnak az érzések, a gondolatok. Világjelenség az, hogy a korábbi életmód most haldoklik, valami a befejezéséhez

közeledik. A mi kanizsai létünk ettől annyiban tér el, hogy itt kevesebb a „díszlet”, nagyobbak a kihívások, jobban látszanak a gondok. Eleve, mint a pusztaságon, transzparens a jelenség. Minden látszik. Ezért jó „modell” erre ez a táj, és a benne lévő emberek mozgása, drámája. A filmben felvetődő dráma ugyanaz a probléma, amit ma élünk: Mit kezdjen magával ebben a békult helyzetben a kanizsai, a délvidéki magyar, és az európai ember? Hogy a fölvetődő kérdésekből milyen válaszokat szűrünk le sokat számít. Az én véleményem szerint az *Álom hava* igyekszik válaszokat kínálni.

A legjelentősebb uralkodóink megjelennek a filmben. Különösen izgalmas Attila alakja, akit Dr. Papp Lajos szívsebész alakít. Hogy van megelégedve Attila megformálójával?

– Szomorú az, hogy nemhogy délvidéki játékfilmen, de eddig még magyar filmben sem tartották fontosnak Attila személyét láttatni. (Jancsó Miklós egyik hatvanas évekbeli olasz filmjében ugyan szerepel egy kvázi Attila, ahol végig olaszul beszélnek, autóval száguldoznak, tehát köze sincs a hunok legnagyobb uralkodójához.) Pedig Attila királyunk hallatlanul érdekes. Számomra mindig fontos volt, hiszen nagytatám sokat mesélt róla, házi mítoszként élt velünk, másrészt mindenkinek megdobban a szíve, ha Attiláról beszélünk. Ez nem véletlen. Van ugyanis egy közös tudat, egy közös emlék is, ami alapján a magyar ember érzi, hogy ő volt az egyik legnagyobb szakrális uralkodónk. Annak ellenére, hogy még mindig letagadják a magyar-hun rokonságot, és dacára annak, hogy például Kínában már a szkíta-magyar kontinuitást kész tényként kezelik az ottani tudósok. Másfelől Attilát a nyugati propagandafilmeken még most is emberevő, barbár törzsfőnökként ábrázolják. Az általam készített filmben ellenben úgy jelenik meg, mint az egyik legbölcsebb uralkodó. Kellott egy olyan példa, ahol a király a legrégebbi, vagyis az őskori szakrális hagyományokat követi. Ilyen értelemben más gondjai és lelkiismeret furdalása van pl. Szent Lászlónak és Mátyásnak is. Ezzel szemben Attila egy kötömbből faragott, sziklaszilárd jellem. Igazi példakép lehetne a mai világ vezetőinek, akik egy cipőtisztító szintjére süllyedve országának, diktálnak. Különféle szolgálattelkek váltják egymást a világ felszínén. Nem árt nekik néha az égre fölmutatni. Sokáig nem tudtam, kivel kéne eljátszatnom Attilát. Csak abban voltam biztos: nem színésszel. A színművészek arcai máshoz köthetőek, rengeteg szereppel eljegyezték őket az idők folyamán – Attilához egy karizmatikus, erős kisugárzású ember kellett. Nem volt rá megoldásom, mígnem néhai barátom, Szabados György föl nem hívta a figyelmemet a professzor úr személyére.

Erős a szöveg, erős a képi világ és erős a zene.

– A filmről sokan mondták, hogy többször meg kell nézni. Lehet, hogy túlszűfolt, meglehetősen nehezen emészthető. A kép, a zene és a szöveg mellett ki kell emelnem a színészek munkáját, mert ők azok, akik megtestesítik a film történetét. Nagyszerű alakítások születtek. Külön kiemelném a szabadkai Szilágyi Nándort, aki ugyan ritkán játszik filmben, de őrá nyugodtan kijelenthető, hogy igazi filmszínész. De Székely B. Miklós, Tóth Anita és mások is odatették magukat a forgatáson.

Hová viszik a filmet, hol lesz látható?

– Bár a fesztiválok engem nem hoznak lázba, van angol nyelvű feliratos kópia, talán akad majd producer, aki elviszi külföldre, ott is szerepelteti. Ez már nem az én dolgom. Kész a szerb fordítás is. A filmben ugyanis végig magyarul beszélnek, de a vajdasági körút miatt szükség volt szerb feliratozásra. Április 27-étől indul a magyarországi forgalmazás, Budapest és más nagyvárosok mozijai a befogadók. Idehaza április 21-én Újvidéken lesz az ősbemutató, majd Magyarakanizsán 22-én és 23-án – szombaton és vasárnap 17 és 20 órától vetítik. Ezután Szabadka, Belgrád, és még 22 helység következik. Több helyütt kiállítás kíséri és nyereményjáték. Természetesen több ízben a közönség találkozhat a film készítőivel, illetve a szereplőkkel.

Pósa Károly